

Ontwerpadvies

Energieleningen en energiehuizen

Brussel, 2 september 2016

1

2

3

4

5

6 Adviesvraag: Wijzigingen aan het Energiebesluit m.b.t. de energieleningen + energiehuizen

7 Adviesvrager: Bart Tommelein, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie

8 Ontvangst adviesvraag: 26 juli 2016

9 Adviestermijn: 30 dagen + verlenging tot 5 september

10 Decretale opdracht: SERV-decreet 7 mei 2004 art. 20 (SAR-functie)

11 Goedkeuring raad SERV: 5 september 2016

12 Goedkeuring Minaraad op 5 september 2016

13

14

15 Contactpersoon SERV: Yves Pepermans - ypepermans@serv.be

16 Contactpersoon Minaraad: Jan Verheeke – jan.verheeke@minaraad.be

17

18 De heerDe heerDe heer Bart Tommelein
19 Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie
20 Kreupelenstraat 2
21 B-1000 BRUSSEL

22 5 september 2016

contactpersoon

Yves Pepermans
ypepermans@serv.b

ons kenmerk

SERV_Raad_20190905_Energieleningen_ADV

Brussel

5 september 2016

23 **Adviesvraag wijzigingen aan de energieleningen en energiehuizen**

24 Mijnheer de minister

25

26 Hierbij vindt u het gemeenschappelijk advies van de SERV en de Minaraad over de door de
27 Vlaamse Regering voorgestelde wijzigingen van het Energiebesluit wat betreft de
28 energiehuizen en de energieleningen. De raden verwelkomen in dit advies de verhoging van
29 het maximale ontleenbedrag en van de maximale looptijd van de energielening, maar vragen
30 om die aanpassingen over een jaar te evalueren.

31 Inzake het toepassingsgebied ondersteunen de raden de keuze van de Vlaamse Regering om
32 de energielening beter op kwetsbare huishoudens te richten. Maar vooraleer over te gaan tot
33 schrapping van de energielening voor bepaalde doelgroepen vanaf 1/1/2019, vragen de raden
34 om eerst nog een evaluatie uit te voeren met een uitgebreid stakeholdersoverleg. Zonder
35 daarbij het overzicht te verliezen op de budgettaire impact van eventuele maatregelen,
36 adviseren de raden daarbij om specifiek oog te hebben voor de noden van de doelgroepen
37 van de sociale woonleningen, voor particulieren die verhuren aan kwetsbare groepen en
38 voorlopers die een totaalrenovatie willen uitvoeren

39 Ook vragen de raden om de financiering van de energiehuizen structureel goed te regelen;
40 hun ontzorgende dienstverlening is essentieel om de nodige energierenovaties bottom-up te
41 initiëren en te begeleiden. Maar algemeen herhalen de raden tot slot hun vraag naar
42 aanvullende initiatieven om de nodige versnelling en verdieping van de energierenovatiegraad
43 te bekomen, temeer omdat de bijdrage van de energieleningen hieraan nu in de praktijk slechts
44 zeer beperkt is.

45 Hoogachtend

Walter Roggeman
voorzitter Minaraad

Karel Van Eetvelt
voorzitter SERV

46

47 Inhoud

48	Inhoud	4
49	Krachtlijnen	5
50	Advies	6
51	1 Inleiding	6
52	2 Aanbevelingen over de energieleeningen	9
53	2.1 Evalueer de energieleening	9
54	2.2 Focus op prioritaire doelgroepen	11
55	2.3 Behoud goedkope energieleening voor bepaalde kwetsbare doelgroepen	12
56	3 Aanbevelingen over de energiehuizen	13
57	3.1 Voorzie voldoende financiering	13
58	3.2 Maak van energiehuizen ontzorgers	13
59		

60 **Krachtlijnen**

61 *De SERV en de Minaraad verwelkomen in dit gezamenlijk advies het merendeel van de*
 62 *aanpassingen aan de energielening die de Vlaamse regering voorstelt, zoals de sterkere focus*
 63 *op kwetsbare gezinnen en de verhoging van de looptijd en het maximaal te ontlene bedrag.*
 64 *Inzake het toepassingsgebied ondersteunen de raden de keuze van de Vlaamse Regering om*
 65 *de energielening beter op kwetsbare huishoudens te richten. Maar vooraleer over te gaan tot*
 66 *schrapping van de energielening voor bepaalde doelgroepen vanaf 1/1/2019, vragen de Raden*
 67 *om eerst nog een evaluatie uit te voeren met een uitgebreid stakeholdersoverleg. Zonder daarbij*
 68 *het overzicht te verliezen op de budgettaire impact van eventuele maatregelen, adviseren de*
 69 *raden daarbij om specifiek oog te hebben voor de noden van de doelgroepen van de sociale*
 70 *woonleningen, voor particulieren die verhuren aan kwetsbare groepen en voorlopers die een*
 71 *totaalrenovatie willen uitvoeren.*

72 De SERV en de Minaraad verwelkomen de verruiming van de energieleeningen door een
 73 verhoging van de looptijd en van het maximaal te ontlene bedrag. Dit kan energie-investeringen
 74 vergemakkelijken. Wel vragen de raden om de verruimde energieleeningen over een jaar te
 75 evalueren en om hierover een uitgebreid stakeholderoverleg te organiseren. Deze evaluatie moet
 76 duidelijker maken welke rol de energieleeningen moeten en kunnen spelen in de stimulering van
 77 energierenovaties en in de aanpak van energiearmoede en hoe het toepassingsgebied en de
 78 voorwaarden hierop best geënt worden.

79 In ieder geval ondersteunen de raden de keuze van de Vlaamse Regering om de renteloze
 80 energieleeningen (0%) meer te richten op de prioritaire doelgroepen van kwetsbare gezinnen en
 81 om die prioritaire doelgroep uit te breiden naar alle beschermde energieafnemers. De raden
 82 vragen om de voorgestelde schrapping van de energielening voor bepaalde doelgroepen vanaf
 83 1/1/2019 te schrappen. De raden adviseren in elk geval om na 2018 de goedkope energielening
 84 (2%) te behouden voor de doelgroepen van de sociale woonleningen en voor wie verhuurt aan
 85 kwetsbare groepen.

86 De raden vragen tot slot om voldoende structurele financiering te voorzien voor de energiehuizen,
 87 zodat zij ten volle een ontzorgende functie voor prioritaire doelgroepen kunnen opnemen. De
 88 raden zijn bezorgd dat door de voorgestelde wijzigingen aan de energielening de financiering van
 89 de energiehuizen in het gedrang komt. Daarom kan het nodig zijn om de financiering van
 90 energiehuizen minder afhankelijk te maken van de inkomsten uit rente en het aantal behandelde
 91 dossiers. In ieder geval zijn de energiehuizen hard nodig, ook als ontzorgers die ook niet-
 92 financiële barrières voor energierenovaties helpen aanpakken.

93 **Advies**

94 **1 Inleiding**

95 Op 26 juli 2016 ontvingen de SERV en Minaraad een adviesvraag over een ontwerp van besluit
96 van de Vlaamse Regering tot wijziging van het Energiebesluit van 19 november 2010, wat betreft
97 de energiehuizen en de energieleeningen.

98 **Situering Vlaamse energielening**

99 De Vlaamse energieleeningen zijn goedkope en renteloze leningen die de Vlaamse begroting
100 financiert en die de lokale energiehuizen in 306/308 Vlaamse gemeenten verstrekken. Ze hebben
101 tot doel de bestaande woningen of nieuwbouwprojecten energiezuiniger te maken. De
102 energieleeningen werden in hun huidige vorm begin 2015 ingevoerd bij de overdracht van Fonds
103 ter Reductie van de Globale Energiekost (FRGE) van de Federale naar Vlaamse overheid.
104 Onderstaande tabel geeft enkele kerncijfers over de energielening.

105 **Figuur 1: Energielening: enkele kerncijfers**

- In 2015 werden in totaal 4478 leningen verstrekt. Eind augustus 2016 stond de teller op 7.159 lopende energieleeningen.
- Iets minder dan 17% (16,95% in 2015 en 16,83% juni 2016) van de energieleeningen wordt toegekend aan prioritaire doelgroepen.¹
- Gemiddeld wordt via de energielening € 7.430 ontleend.
- Figuur 1 (zie bijlage) toont aan dat de energieleeningen momenteel vooral gebruikt worden voor hoogrendementsbeglazing (33%), dakisolatie (23%) en condensatieketels (16%). Energieleeningen worden ook vaak aangevraagd voor muurisolatie (11%) of fotovoltaïsche zonnepanelen (9%). De overige 8% van energieleeningen wordt toegekend aan de volgende maatregelen, die ook in aanmerking komen voor energieleeningen: zoldervloerisolatie; vloerisolatie; energiezuinige ventilatiesystemen; luchtdichting en blowerdoortest (in combinatie met andere maatregelen); warmtepompen; pelletketels of -kachels; zonneboilers, warmtepompboiler of andere zuinige systemen voor sanitair warm water; relighting of relamping; energiezuinige huishoudtoestellen (enkel voor sociale doelgroep die aan 0% kan lenen, altijd in combinatie met energiescan) en energieaudits (in combinatie met 1 van de vorige maatregelen).
- De energielening kost Vlaanderen ongeveer € 5 miljoen per jaar, waarbij de financiering van de energiehuizen voor het merendeel van de kosten verantwoordelijk is. Het toegekende rentevoordeel aan prioritaire doelgroepen bedroeg slechts € 166.000.
- In 2015 werd het startbudget voor de energieleeningen van € 15 miljoen opgetrokken tot € 30 miljoen. Voor 2016 en 2017 is er telkens € 55 miljoen voorzien in de begroting.

106 De **wijzigingen** die de Vlaamse regering voorstelt inzake de energielening, zijn er in hoofdzaak
107 op gericht om de maximumbedragen te verhogen, de looptijden van de energielening te
108 verlengen, het toepassingsgebied te verruimen (zie Tabel 1) en de financiering aan te passen.
109 Deze aanpassingen zouden dan eind 2016 ingaan.
110

¹ Tommelein, 2016

111 Tabel 1: Karakteristieken aangepaste energieleningen

	Maximumbedrag	Rente	Looptijd	Vergoeding
Particulier - niet prioritaire doelgroep	€ 15.000 (voorheen € 10.000)	2%	96 maanden / 8 jaar (voorheen 60 maanden / 5 jaar)	€ 315
Particulier - prioritaire doelgroep	€ 15.000 (voorheen € 10.000)	0%	120 maanden / 10 jaar (voorheen 60 maanden / 5 jaar)	€ 675 / € 145 (voor de aankoop van energiezuinige huishoudtoestellen)
Niet - commerciële instellingen en coöperatieve vennootschappen	€ 15.000 (voorheen: onbestaand)	1%	120 maanden / 10 jaar	€ 675
Het energiehuis treedt op als ESCO²	€ 15.000 (voorheen € 10.000)	2%	96 maanden / 8 jaar (voorheen 60 maanden / 5jaar)	€ 1.395

112 Concreet stelt de Vlaamse regering voor om:

113 **De maximale ontleenbedragen** voor alle doelgroepen **te verhogen** van € 10.000 naar €
 114 15.000 en de maximale **looptijden** van de energieleningen uit te breiden tot 8 jaar voor
 115 particulieren en 10 jaar voor prioritaire doelgroepen. Het minimale ontleenbedrag blijft €
 116 1.250.

117 **De prioritaire doelgroep uit te breiden naar alle beschermde afnemers.** Met de prioritaire
 118 doelgroep wordt voortaan verwezen naar personen die minstens aan één van de volgende
 119 criteria voldoen:

- 120 • beschermde afnemers die recht hebben op sociale maximumprijzen;
- 121 • personen die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming van het ziekenfonds;
- 122 • personen met een jaarlijks bruto belastbaar inkomen van het huishouden lager of gelijk
 123 aan € 17.649,88 verhoogd met € 3.267,47 per persoon ten laste;
- 124 • personen die het OCMW begeleidt omdat ze de facturen voor gas en elektriciteit niet
 125 kunnen betalen;
- 126 • eigenaars die hun woning verhuren via een sociaal verhuurkantoor aan mensen uit
 127 bovenstaande doelgroepen.

128 Volgens de nota aan de Vlaamse regering zou het aandeel prioritaire groepen in de
 129 opgenomen energieleningen stijgen van 17% naar 25%.

² ESCO: Energy Saving Companies worden hier beperkt tot energiehuizen die werken volgens het derde-investeerdprincipe voor de prioritaire doelgroep en waarbij de terugbetaling van de energielening gebeurt op basis van de terugverdientijd van de investering.

- 130 **Vanaf 1 januari 2019 enkel nog** leningen te verstrekken aan particulieren die behoren tot
 131 **de prioritaire doelgroep**. Het specifiek per energiehuis vastgesteld percentage aan jaarlijks
 132 verplichte kredieten of financieringen aan de prioritaire doelgroep wordt afgeschaft.
- 133 Energieleningen **open** te stellen **voor coöperatieve vennootschappen en niet-**
 134 **commerciële instellingen** zoals scholen, vzw's en gemeentes. Deze kunnen voortaan
 135 maximaal € 15.000 gedurende 10 jaar lenen aan 1%. Niet-commerciële instellingen en
 136 coöperatieve vennootschappen die aan 1 % kunnen lenen, zouden 30% van de dossiers
 137 zouden uitmaken. 55% van de dossiers zou overblijven voor niet-prioritaire doelgroepen.
- 138 De **financiering van de energiehuizen en energieleningen** te veranderen. De Vlaamse
 139 begroting zou voor de renteloze leningen geen rentesubsidie meer geven aan de
 140 Energiehuizen. In plaats daarvan zouden de Energiehuizen de kredietlijnen renteloos
 141 toegestaan krijgen en zouden zij ook rechtstreeks de interesten op de goedkope leningen
 142 ontvangen. Deze financieringswijze heeft o.a. het voordeel dat er niet langer roerende
 143 voorheffing verschuldigd is op de interesten. Daarnaast worden de dossiervergoedingen
 144 voor de energiehuizen met terugwerkende kracht geïndexeerd.

145 **Situering energetische kwaliteit van de Vlaamse woningen**

146 De energieprestaties van de Vlaamse woningen moeten verbeteren. De raden stellen reeds
 147 langer dat energierenovatie van gebouwen één van de meest effectieve en efficiënte manieren is
 148 om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren.³ Belgische huizen behoren tot de meest
 149 energieverslindende van Europa.⁴ De Vlaamse uitdagingen inzake energiebesparing bij
 150 woningen zijn dan ook groot (zie kader).

151 **Figuur 2: Uitdagingen inzake de energieprestaties van Vlaamse woningen**

- Volgens recente schattingen haalt slechts ongeveer 10% van de Vlaamse woningen een goed **energieprestatieniveau** (EPC < 200 kWh/m²).
- Bij ongewijzigd beleid zal Vlaanderen de doelstelling van het **Energierenovatieprogramma 2020** niet halen. Die doelstellingen van het Energierenovatieprogramma (ERP2020) willen tegen 202 alle daken isoleren, alle enkel glas vervangen door isolerend glas en verouderde verwarmingsketels vervangen. Uit recent onderzoek bleek dat in 2015 51% van de woningen nog niet voldeed aan (minstens) één van de drie basiseisen.⁵ Volgens recente berekeningen moeten er naar schatting nog ongeveer 420.000 daken volledig geïsoleerd worden en nog eens 290.000 gedeeltelijk. Er moet nog bij 240.000 woningen enkelglazige beglazing vervangen worden en er moeten nog 660.000 energiezuinige ketels vervangen worden. Vooral inzake dakisolatie en ketelvervanging zit de autonome evolutie niet op schema.
- De **renovatiegraad** in Vlaanderen blijft zeer laag: 0,7% per jaar. De komende vijf jaren moeten om de ERP-vereisten te halen nog 1,2 tot 1,5 miljoen woningen gerenoveerd worden. Dat zijn 300.000 woningen per jaar of een verdubbeling van de renovatiesnelheid (nu ongeveer 150.000 premies per jaar) tot verachtvoudiging van de totaalrenovatie (nu 40.000 woningen per jaar grondige renovatie).

³ SERV, 2014; SERV, 2014, 2016a, 2016b

⁴ Entranze, 2008

⁵ TNS & VEA, 2016

152 2 Aanbevelingen over de energieleeningen

153 2.1 Evalueer de energielening

154 De raden **verwelkomen** de verruiming van de energieleeningen door een **verlenging** van de
 155 **looptijd** en een verhoging van het maximaal te ontlene **bedrag**. Dit kan de doelmatigheid van
 156 de energielening vergroten en een deel van de prefinancieringsproblemen wegnemen bij
 157 (kwetsbare) gezinnen uit de prioritaire doelgroep. Wel vragen de raden om de verruimde
 158 energieleeningen te **evalueren** voor 2018 en dus ook alvorens paragraaf 3 van artikel 7.9.2. in het
 159 gewijzigde Energiebesluit te schrappen.⁶ In het bijzonder vragen de raden de volgende kwesties
 160 te evalueren en op basis van een uitgebreid **stakeholderoverleg** uit te klaren:

161 **■ De afbakening van de doelgroepen** van de energielening. In welke mate wordt de
 162 energielening gericht op kwetsbare doelgroepen of ook blijvend op een breder publiek? Wat
 163 zijn de voor- en nadelen, de meeneem- en Mattheuseffecten (zie infra), ...? . Naast
 164 verruiming van de prioritaire doelgroep met alle beschermde afnemers suggereren de raden
 165 om te overwegen om de goedkope energielening (2%) ook **na 2019 te behouden voor**
 166 **rechthebbenden op sociale woonleningen en voor wie verhuurt aan kwetsbare**
 167 **huurders.**

168 **■ De hoogte van het maximum te ontlene bedrag.**

169 • Wat zijn de **voor- en nadelen** van het verhogen van het maximum te ontlene bedrag?
 170 Enerzijds laat een hoger maximum ontleenbedrag meer ruimte voor omvangrijkere
 171 investeringen en voor totaalrenovaties. Anderzijds verhoogt een hoger maximum
 172 ontleenbedrag de terugbetalingslasten en de kans op betalingsproblemen. Het
 173 maximum te ontlene bedrag blijkt overigens relatief laag in de vergelijking met onze
 174 buurlanden⁷.

175 • Is er effectief **vraag** naar een hoger maximum te ontlene bedrag? Voorlopige
 176 ervaringen in Limburg lijken alvast voor sommige doelgroepen te wijzen op een vraag
 177 naar een hoger maximumbedrag: de Limburgse provinciale overheid kent via de
 178 Duwolimplusening een extra € 30.000 toe bovenop de € 10.000 van de Vlaamse
 179 energielening en de regeling kon de vraag hiernaar niet aan. Gemiddeld leent de
 180 Vlaming € 7.430 en men verwacht dat het ontleenbedrag door de langere looptijden
 181 en hogere maximumbedragen tot € 8.173 zou kunnen stijgen.

182 • Tevens rijst de vraag of de energielening ook uitgebreid moeten worden naar
 183 **randinvesteringen** die het nemen van energiebesparende maatregelen moeten
 184 ondersteunen zoals het plaatsen van een onderdak, centrale verwarming en afwerking

⁶ Het energiehuis kan de leningen, vermeld in paragraaf 2, uiterlijk tot en met 31 december 2018 verstrekken, tenzij het gaat om leningen aan particulieren die behoren tot de prioritaire doelgroep van de energieleeningen.

⁷ Zo kan men in Nederland tot € 25.000, in Frankrijk en Wallonië tot € 30.000 en in Duitsland tot € 50.000 voor enkelvoudige en € 75.000 voor totaalrenovaties lenen.

- 185 bij buitenmuurisolatie⁸ en welke rol die kan of moet spelen om **totaalrenovaties** te
186 stimuleren.⁹
- 187 **▀ Nieuwe leningen aan niet commerciële organisaties.**
- 188 • Hoe wordt de doelgroep ‘niet-commerciële instellingen’ afgebakend? Hoe wordt de
189 doelgroep ‘coöperatieven’ afgebakend?¹⁰ Kunnen deze organisaties de energielening
190 enkel voor de eigen werking gebruiken (bv. renovatie eigen gebouwen) of ook voor
191 derden? Welke organisaties maken hier gebruik van? Wordt een onderscheid gemaakt
192 naar de financiële draagkracht en doeleinden van organisaties om zo de beperkte
193 middelen het beste te benutten?
- 194 • Is het maximale ontleenbedrag wel geschikt voor grote werken in schoolgebouwen of
195 sociale woningen?
- 196 • Hoe zal de procedure bij wanbetaling worden afgehandeld bij leningen aan niet-
197 commerciële instellingen? De leningen verstrekt aan niet-commerciële instellingen of
198 coöperatieve vennootschappen komen immers niet in aanmerking voor kwijtschelding,
199 terwijl dit net de meest risicovolle dossiers zijn, omdat er geen hoofdelijke
200 aansprakelijkheid is. Het risico bestaat zo dat de energiehuizen nauwelijks
201 energieleeningen aan deze doelgroep zullen toekennen.
- 202 **▀ De financiering van de lokale energiehuizen.** Eén jaar na de invoering van de nieuwe
203 maatregelen moet worden geëvalueerd of de vergoedingen voor de energiehuizen volstaan
204 in de context van de nieuwe en aangepaste voorwaarden. Kunnen zij hun ontzorgende
205 functie opnemen?
- 206 **▀ De bijdrage van de energielening** aan de versnelling en verdieping van de Vlaamse
207 **renovatiegraad.**
- 208 • Hoe kan de energielening optimaal ingezet worden in de **instrumentenmix** voor de
209 stimulering van energierenovatie en voor de aanpak van energiearmoede? Op welke
210 manier biedt ze een aanvulling op de bestaande REG-premies? Tabel 2 (zie bijlage)
211 toont aan dat de impact van de energieleeningen op het verhogen van de renovatiegraad

⁸ Onderdak. Bij de plaatsing voor dakisolatie is een degelijk onderdak nodig voor een effectieve en duurzame dakisolatie, maar dat ontbreekt in vele gevallen en vormt een aanzienlijke, vooralsnog niet ondersteunde kostenpost.

Centrale verwarming. De vervanging van gas- of steenkoolkachels of elektrische verwarming door een centrale verwarmingsinstallatie omvat grotere kosten dan het plaatsen van een hoogrendementsketel. De energielening kan momenteel gebruikt worden om een zuinige verwarmingsinstallatie te installeren, maar de energielening is ruimschoots onvoldoende als er nog een centraal verwarmingssysteem (radiatoren, leidingen, e.d.) moet worden aangelegd. Daarom vragen de raden dat de energielening ook voor deze werken te laten gebruiken.

Afwerking bij buitenmuurisolatie. De plaatsing van buitenmuurisolatie is vooral erg duur door de dure afwerking (bepleistering, nieuwe gevel,...).

⁹ Uit intensieve besprekingen in het renovatiepact bleek dat de daar vertegenwoordigde ruime groep van stakeholders immers veel belang hecht aan alternatieve financiering om diepgaande renovaties mogelijk te maken. De energielening is daar een goed voorbeeld van. (zie hier de verwijzing naar tekst renovatiepact: Vlaanderen, 2015).

¹⁰ De raden vragen dat in het besluit voorwaarden voor een coöperatieve worden opgenomen, namelijk een erkenning door de Nationale Raad voor Coöperatie(NRC) en het onderschrijven van de principes van het ICA (International Co-operatieve Alliance).

- 212 voorlopig erg beperkt is. De energieleeningen hebben een veel kleiner bereik dan de
 213 energieprijzen (3% van het bereik van de energieprijzen). De vooropgestelde
 214 wijzigingen aan de energieleeningen zullen hier weinig verandering brengen. Het
 215 totaalbudget voor energieleeningen zal immers niet stijgen.
- 216 • Hoe verhoudt de energieleening zich tot de **private markt**? Het belang van de
 217 energieleening als Vlaams beleidsinstrument hangt onder andere af van de het aanbod
 218 en de prijzen voor (energie)leningen op de private markt. Door de historisch lage rente
 219 is het voordeel van de goedkope energieleeningen voor niet-prioritaire doelgroepen, die
 220 recht hebben op goedkope leningen beperkt. Volgens de online Spaargids bedraagt de
 221 gemiddelde rentevoet op de private markt voor energieleeningen momenteel 2,97% en
 222 er bestaan zelfs producten die goedkoper zijn dan de goedkope energieleeningen voor
 223 niet-prioritaire doelgroepen. Hypothecaire kredieten kennen momenteel zelfs een rente
 224 die vaak lager is dan 2%. De vraag rijst dan wat de meerwaarde is van een energieleening
 225 is die soms duurder is dan alternatieven op de markt, maar die daartegenover wel een
 226 meer ontzorgende begeleidende aanpak kan waarborgen..
 - 227 ▀ **Hoe kunnen we de verschillende doelgroepen het beste bereiken?** De raden vragen te
 228 zoeken naar goede communicatiestrategieën om het bereik van de energieleening te
 229 verhogen. Het lijkt aangewezen om terzake te wijzen op de kosten van energievervalsing,
 230 op het rendement van energie-investeringen en op de erg lage rente op spaarrekeningen.
 231 Een focus op terugverdientijden dreigt daarentegen niet te werken.¹¹ Verder is het
 232 aangewezen om te benadrukken dat de meeste mensen het gewenste gedrag al uitvoeren.
 233 De timing van communicatie is ook cruciaal: Mensen zullen het meest openstaan voor
 234 energiebesparende maatregelen op sleutelmomenten wanneer ze veranderingen aan hun
 235 woning aanbrengen. Ook kan de aankondiging dat een bepaalde doelgroep nog maar één
 236 jaar van de goedkope energieleening gebruik zal kunnen maken, een verhoogde vraag naar
 237 energiebesparende maatregelen in de hand werken.

238 2.2 Focus op prioritaire doelgroepen

- 239 De raden ondersteunen de keuze van de Vlaamse Regering om de energieleeningen **meer te**
 240 **richten op de prioritaire doelgroepen van kwetsbare gezinnen**. Dat past in een preventieve
 241 aanpak van energiearmoede via renovatie en andere energiebesparingsmaatregelen, die de
 242 raden reeds langer ondersteunen.¹² Door de prioritaire doelgroep uit te breiden naar alle
 243 beschermde afnemers zou volgens de nota aan de Vlaamse regering het aandeel
 244 energieleeningen dat naar prioritaire groepen gaat, stijgen van 17% nu tot 25% in 2017.
- 245 Een sterkere focus op de prioritaire doelgroepen kan Mattheuseffecten helpen vermijden of
 246 milderden, waarbij de meest kwetsbare groepen vaak minder gebruik maken van stimulerende
 247 instrumenten voor energiebesparingen, terwijl zij er het meeste nood aan hebben omdat zij

¹¹ Omdat mensen op die manier niet weten wat ze nu kwijt zijn en ook niet wat ze gaan besparen. Bovendien wordt er ingespeeld op toekomstige opbrengsten, terwijl mensen die baten onderwaarderen in vergelijking met kosten in het heden. ECN & DuneWorks, 2013

¹² SERV, 2016a

248 minder renoveren en in de slechtst geïsoleerde woningen wonen.¹³ Door de energieleeningen
 249 beter te richten op wie ze echt nodig heeft, vergroot dan ook de toegevoegde waarde van de
 250 regeling. De uitbreiding van de prioritaire doelgroep naar alle beschermde afnemers betekent ook
 251 dat de ondersteuning van kwetsbare doelgroepen in het energie- en het woonbeleid beter op
 252 elkaar worden afgestemd¹⁴.

253 De raden pleiten er voor om **het huidige toekenningssysteem** voor renteloze energieleeningen
 254 **te behouden** waarbij een voorafgaand positief **advies van het OCMW** noodzakelijk is. Zo'n
 255 voorafgaand advies kan o.a. vermijden dat de schuldenlast voor de betrokkenen onhaalbaar hoog
 256 wordt, zeker nu het ontleenbedrag zou stijgen. De raden vragen dus om het OCMW-advies over
 257 de toekenning van de lening niet af te schaffen, temeer omdat volgens het ontwerpbesluit bij
 258 terugbetalingsproblemen verplicht in budgetbeheer of-begeleiding moeten bij het OCMW. Het
 259 ontwerpbesluit beperkt de rol van het OCMW (art. 7.9.1.§ 2, punt 3) tot advies over de conformiteit
 260 met de doelgroepcriteria.

261 **2.3 Behoud goedkope energieleening voor bepaalde** 262 **kwetsbare doelgroepen**

263 De raden adviseren om na 2018 de **goedkope energieleening (2%) te behouden** voor de
 264 doelgroepen van de **sociale woonleningen**¹⁵ en voor wie **verhuurt aan kwetsbare groepen**.¹⁶
 265 Zo worden ook de kwetsbare gezinnen beschermd en ontzorgd die niet onder de prioritaire
 266 doelgroep vallen of die niet de mogelijkheid hebben om zelf energiebesparende maatregelen door
 267 te voeren, omdat zij een private huurwoning betrekken. Ook komt er op deze manier meer
 268 harmonisatie tussen de verschillende steunmaatregelen in het woon- en energiebeleid.

269 Door de energieleening ook na 2018 te behouden voor verhuurders die op de private markt aan
 270 prioritaire doelgroepen verhuren, kunnen private verhuurders aanzetten om de energieprestaties
 271 van private huurwoningen verbeteren. Private huurwoningen (zo'n 20% van de woningen) hebben
 272 slechtere energieprestaties dan sociale huurwoningen of woningen van eigenaars.¹⁷ Bovendien
 273 zijn veel rechthebbenden op een sociale huurwoning door het tekort aan sociale woningen
 274 aangewezen op deze duurdere en minder energiezuinige private huurwoningen.¹⁸

¹³ Voor meer cijfers en achtergrondinformatie over het verband tussen de kwaliteit wonen en armoede verwijzen we naar het SERV advies (2016a) over de aanpak van energiearmoede.

¹⁴ Zie ook vraag naar harmonisering en afstemming in SERV, 2014, 2016a, 2016b

¹⁵ Voor een alleenstaanden zonder personen te laste wonende in de Vlaamse rand rond Brussel of Vlaamse kernstad laste zouden de inkomensgrenzen tussen de € 17.644,88 - € 37.841 liggen.

¹⁶ Deze doelgroep betreft de rechthebbenden op sociale dakisolatie.
<http://www.energiesparen.be/socialedakisolatie>

¹⁷ Winters, 2009. Eén van de oorzaken van de slechte energetische kwaliteit van huurwoning is wellicht de zogenaamde 'split incentive': als de verhuurder de investering uitvoert, heeft de huurder er de voordelen van, maar evengoed omgekeerd want de terugverdientijd van energierenovatie duurt langer dan het gemiddelde huurcontract.

¹⁸ Momenteel wachten zo 105.370 Vlaamse huishoudens gemiddeld tussen de 2 en 5 jaar op een sociale huurwoning. Belga, 2009

275 3 Aanbevelingen over de energiehuizen

276 3.1 Voorzie voldoende financiering

277 De raden vragen om **voldoende financiering** te voorzien voor de energiehuizen, zodat zij ten
278 volle, en ook na 2019, een **ontzorgende functie** voor prioritaire doelgroepen kunnen opnemen.

279 De raden zijn bezorgd dat door de voorgestelde wijzigingen aan de energielening de financiering
280 van de energiehuizen in het gedrang komt. Door de verhoging van het maximale leenbedrag en
281 het openstellen van de energielening voor coöperatieven en andere niet-commerciële
282 organisaties, zullen bij een stabiel budget immers minder dossiers goedgekeurd worden.¹⁹
283 Hierdoor verkrijgen de energiehuizen minder werkingsvergoedingen. Ook kunnen ze inkomsten
284 uit rente verliezen. Daartegenover staat dat een groot deel van de kosten vast zijn. Daarom kan
285 het nodig zijn om de financiering van energiehuizen minder afhankelijk te maken van de
286 inkomsten uit rente en het aantal behandelde dossiers. Sommige energiehuizen hebben
287 trouwens nu al moeite om deze ontzorgende functie op te nemen en beperken zich
288 noodgedwongen tot de administratieve afhandeling en opvolging van dossiers.

289 De raden dringen er in ieder geval op aan om:

290 ▀ **Duidelijkheid** te scheppen over de **implicaties** van de wijzigingen aan de energielening op
291 de financiering van de energiehuizen: Wat is de verwachte financiële impact van de
292 afschaffing van de energielening voor niet-prioritaire doelgroepen op de energiehuizen?
293 Wordt er een alternatieve vorm van financiering voor de energiehuizen voorzien om het
294 verlies aan inkomsten te compenseren? Wat is de impact van de selectievere toegang tot de
295 energielening op het bedrag dat in 2019 zal vrijgemaakt worden voor de energielening?
296 Waarom is er voor 2019 gekozen?

297 ▀ De aanwezige **expertise** (financieel & technisch) in de energiehuizen te **behouden en in te**
298 **zetten** voor de dienstverlening en begeleiding van de prioritaire doelgroep.

299 De raden oordelen tot slot **positief** over de kwijschelding van schulden voor bepaalde
300 doelgroepen, de vereenvoudiging van de financieringsstromen tussen de Vlaamse energiehuizen
301 en het Vlaamse Gewest en de afschaffing van roerende voorheffing op de rente en rentesubsidie.

302 3.2 Maak van energiehuizen ontzorgers

303 De raden vragen om de **energiehuizen nog meer dan nu als ontzorgers** te laten optreden.
304 Naast de financieel-economische obstakels voor energierenovatie die de renteloze en goedkope
305 energielening samen met de energiepremies e.d. trachten aan te pakken, moeten ook andere
306 obstakels weggewerkt worden die energetische renovatie hinderen (zie tabel 3 in bijlage voor
307 meer duiding). Daarin kunnen de energiehuizen nog een belangrijkere rol gaan spelen. Zij kunnen
308 kwetsbare doelgroepen intensiever helpen om te bepalen welke werken moeten worden
309 uitgevoerd, om prijsoffertes aan te vragen, een aannemer te kiezen, de werken op te volgen en
310 premies en subsidies aan te vragen. Zij kunnen op cruciale momenten (wanneer we verhuizen,

¹⁹ In 2015 werd het startbudget van € 15 miljoen opgetrokken tot € 30 miljoen. Voor 2016 en 2017 is er telkens € 55 miljoen voorzien in de begroting.

311 de kinderen uit huis gaan etc.) aanzetten tot energierenovatie en die renovatie ook gemakkelijker
312 en aantrekkelijker te maken.

313 Ook experimenten met **ESCO-modellen**²⁰ kunnen zinvol zijn waarbij de energiehuizen optreden
314 als Energy Service Companies (ESCO's) voor de prioritaire doelgroep. Zo'n ESCO werkt volgens
315 het derde-investeerdersprincipe en waarbij de terugbetaling van de energielening gebeurt op
316 basis van de terugverdientijd van de investering. Tegelijkertijd neemt de ESCO met zijn
317 technische en juridische knowhow het volledige project op zich.

²⁰ Los van enkele kleinschalige experimenten blijft het ESCO-model echter nog grotendeels onbekend en onbemind in Vlaanderen. Hermans, 2016

318 Bibliografie

- 319 Agentschap Nederland. (2010). Handleiding Energiebesparing door gedragsverandering voor
320 gemeenten en wooncorporaties. Utrecht.
- 321 Agion. (2015). Schoolgebouwenmonitot 2013. Opgehaald van
322 http://www.agion.be/sites/default/files/images/D_eindrapport_monitor2013_finaal.pdf
- 323 Behavioral Insights Team. (2011). Behavior Change and Energy Use. Opgehaald van
324 [https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/60536/behaviour-](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/60536/behaviour-change-and-energy-use.pdf)
325 [change-and-energy-use.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/60536/behaviour-change-and-energy-use.pdf)
- 326 Behavioral Insights Team. (2015). EAST: Four simple ways to apply behavioural insights.
327 Opgehaald van [http://38r8om2xjhh125mw24492dir.wpengine.netdna-cdn.com/wp-](http://38r8om2xjhh125mw24492dir.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2015/07/BIT-Publication-EAST_FA_WEB.pdf)
328 [content/uploads/2015/07/BIT-Publication-EAST_FA_WEB.pdf](http://38r8om2xjhh125mw24492dir.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2015/07/BIT-Publication-EAST_FA_WEB.pdf)
- 329 Belga. (2016, 08 24). Wachtlijsten voor sociale woningen blijven groeien: nu 104 370 wachtenden.
330 Opgehaald van Knack: [http://www.knack.be/nieuws/belgie/wachtlijsten-voor-sociale-woning-](http://www.knack.be/nieuws/belgie/wachtlijsten-voor-sociale-woning-blijven-groeien-nu-105-370-wachtenden/article-normal-743797.html)
331 [blijven-groeien-nu-105-370-wachtenden/article-normal-743797.html](http://www.knack.be/nieuws/belgie/wachtlijsten-voor-sociale-woning-blijven-groeien-nu-105-370-wachtenden/article-normal-743797.html)
- 332 Degroote, O., Pepermans, G., & Verboven, F. (2016). Het Vlaamse subsidiebeleid voor
333 zonnepanelen. Leuven: KU Leuven.
- 334 ECN, & DuneWorks. (2013). Effectief beleid voor duurzaam gedrag: een theoretische vergelijking.
- 335 Energiesparen. (2016). BEN-kredieten. Opgehaald van Energiesparen: Agentschap NL, NL
336 Energie en Klimaat, december 2011. Handleiding Energiebesparing door gedragsverandering
337 voor gemeenten en wooncorporaties. Utrecht
- 338 Entranze. (2008). Space heating unit consumption per dwelling. Opgehaald van Entranze:
339 [http://www.entranze.enerdata.eu/share-heating-unit-consumption-per-dwelling-at-normal-](http://www.entranze.enerdata.eu/share-heating-unit-consumption-per-dwelling-at-normal-climate.html)
340 [climate.html](http://www.entranze.enerdata.eu/share-heating-unit-consumption-per-dwelling-at-normal-climate.html)
- 341 Hermans, I. (2016). De ESCO-markt in België en Vlaanderen.
- 342 Immoweb. (2011). Rol van premies bij eigenaars die werken lieten uitvoeren.
- 343 SERV. (2014). Nieuwe riemen voor het energiebeleid. Brussel: SERV.
344 <http://www.serv.be/node/9331>
- 345 SERV. (2015). Gedragseconomie en energiebesparing. Brussel: SERV.
346 [http://www.serv.be/sites/default/files/documenten/SERV_20151019_gedragseconomie_energie](http://www.serv.be/sites/default/files/documenten/SERV_20151019_gedragseconomie_energie_besparing_RAP.pdf)
347 [besparing_RAP.pdf](http://www.serv.be/sites/default/files/documenten/SERV_20151019_gedragseconomie_energie_besparing_RAP.pdf)
- 348 SERV. (2016a). Alle stekkers uit energiearmoede. Brussel: SERV.
349 <http://www.serv.be/node/10378>
- 350 SERV. (2016b). Wegen en omwegen naar klimaatsucces. Brussel: SERV.
351 <http://www.serv.be/node/10481>
- 352 SERV & Minaraad. (2016). Geld, gemak en goesting voor REG. Brussel: SERV.
353 <http://www.serv.be/node/10376>
- 354 Spaargids. (2016). Energieleningen vergelijken (vroeger: eokrediet of groene lening).
355 Opgehaald van Spaargids: <http://www.spaargids.be/sparen/vergelijk/energielening.html>

- 356 Stoknes, P. (2015). What we think about when we try not to think about global warming. Towards
357 a new psychology of climate action. White River Junction : Chelsea Green Publishing.
- 358 TNS, & Vlaams Energie Agentschap. (2015). Het energiebewustzijn en -gedrag van de Vlaamse
359 huishoudens 2015. Opgehaald van Energiesparen:
360 <http://www2.vlaanderen.be/economie/energiesparen/beleid/REGenquete2015.pdf>
- 361 Tommelein, B. (2016, Juni 8). Reactie op parlementaire vraag om uitleg van VAalerie Taeldeman
362 over de energieleening. Brussel: Vlaams Parlement.
- 363 Vlaanderen (2015). Werf 5.2. Innovatieve ondersteuningsvormen.
364 [http://www2.vlaanderen.be/economie/energiesparen/beleid/RP_fase2_werf5.2_aanbevelingen.p](http://www2.vlaanderen.be/economie/energiesparen/beleid/RP_fase2_werf5.2_aanbevelingen.pdf)
365 [df](http://www2.vlaanderen.be/economie/energiesparen/beleid/RP_fase2_werf5.2_aanbevelingen.pdf)
- 366 Winters, S. (2009). De private huurmarkt in Vlaanderen. probleemschets en verkenning van de
367 mogelijkheden voor een huursubsidie. Opgehaald van Kenniscentrum Vlaanderen:
368 <http://www.kenniscentrumvlaamsesteden.be/samenwerken/stadscontracten/collectief/huurmarkt>
369 [/Documents/Sien%20Winters.pdf](http://www.kenniscentrumvlaamsesteden.be/samenwerken/stadscontracten/collectief/huurmarkt/Documents/Sien%20Winters.pdf)
- 370

371 **Lijst met figuren en tabellen**

372 **Figuren**

373	Figuur 1: Energielening: enkele kerncijfers	6
374	Figuur 2: Uitdagingen inzake de energieprestaties van Vlaamse woningen.....	8
375	Figuur 3: Voor welke werken worden energieleeningen gebruikt?	18

376

377 **Tabellen**

378	Tabel 1: Karakteristieken aangepaste energieleeningen	7
379	Tabel 2: Bereik energielening in verhouding tot REG-premie in 2015.....	18
380	Tabel 3: De homo economicus bestaat niet.....	19

381

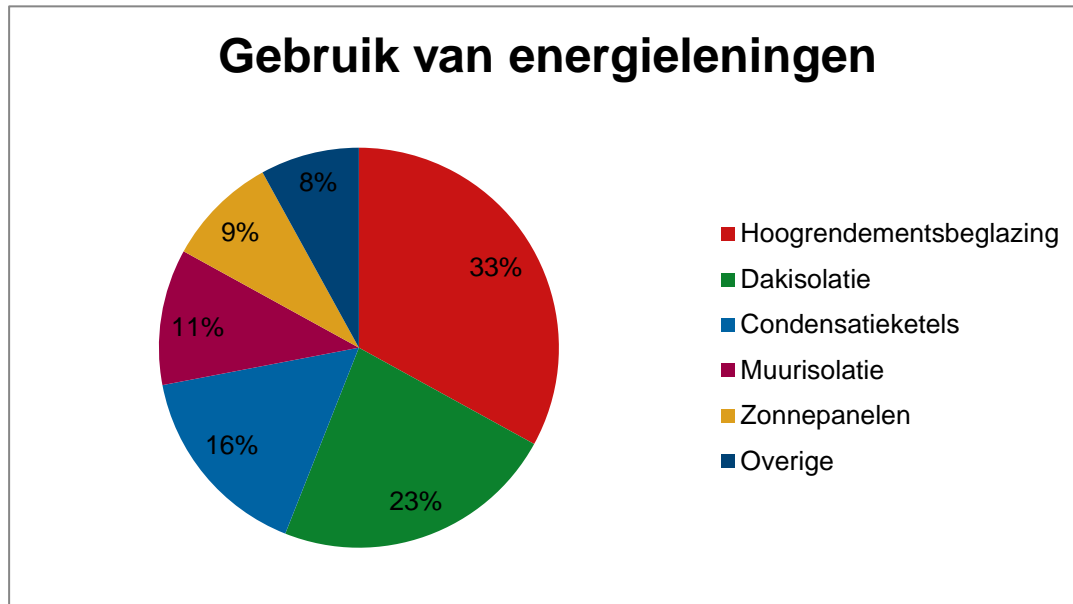
382

383

Bijlagen

384

Figuur 3: Voor welke werken worden energieeleningen gebruikt?

385

386

Bron: eigen figuur op basis van cijfers verstrekt in parlementaire vraag (Vlaanderen, 2016)

387

388

Tabel 2: Bereik energiekening in verhouding tot REG-premies in 2015

389

	REG-premie	Energiekening	Verhouding aandeel Energiekening / REG-premie
Dakisolatie	51.144	1.030	2%
Beglazing	29.404	1.478	5%
Muurisolatie	21 188	493	2,3%
Condensatieketels ²¹	959	716	74,7%

390

391

Bron: Eigen tabel op basis van cijfers uit SERV, 2016a en het Vlaams Parlement, 2016

²¹ De REG-premie voor condensatieketels geldt sinds 2013 enkel voor beschermde afnemers en is daarom veel lager dan andere premies.

392 **Tabel 3: De homo economicus bestaat niet**

De raden wijzen er reeds langer op dat inzichten uit de gedragswetenschappen kunnen helpen om obstakels tot energiezuinig gedrag aan te pakken.²² Het **rationele keuze- en gedragsmodel** dat (impliciet) achter het systeem van de energieleeningen zit, is vaak geen goede weergave van de manier waarop mensen hun keuzes in de realiteit maken. Mensen zijn immers slechts ‘beperkt rationeel’ en ‘beperkt wilskrachtig’. De verruiming van de energieleening pakt economische obstakels tot energierenovatie verder aan. Ook in de communicatie rond de energieleening wordt met de focus op terugverdiëntijden ingezet op de economische ratio. Betaalbaarheid is echter niet het enige criterium dat bepaalt of mensen tot energierenovatie over gaan. Er zijn naast economische, financiële barrières echter ook nog een aantal andere redenen waarom mensen niet overgaan tot energetische renovatie, ook al hebben ze de financiële middelen en een direct economisch voordeel van energierenovatie.

Energieconsumptie is meer een onbewuste, automatische gewoonte dan een bewuste, weloverwogen keuze. Energieverbruik wordt beïnvloed door allerlei **psychologische, sociale en omgevingsfactoren**. We worden gestuurd door schijnbaar irrelevante factoren, zoals de wijze waarop een keuze is vormgegeven of kenmerken van de sociale en fysieke omgeving. We wegen verlies zwaarder dan winst, willen onzekerheid het liefste vermijden, hebben een voorkeur voor de status quo, hechten meer belang aan voordeel nu dan voordeel later, we willen houden wat we hebben, we laten ons sterk beïnvloeden door wat anderen doen, we kiezen vaak automatisch en onbewust, we overschatten systematisch onze eigen kennis en ons vermogen om ons te houden aan zaken die we onszelf opleggen, we hanteren vaker simpele vuistregels dan dat we weloverwogen kiezen, enz.

Daarnaast zijn er ook heel wat praktische elementen, eigen aan energierenovatie, die bepalen waarom mensen energie blijven verspillen, ook al schaadt dit hun eigen (financiële) belangen. Zo zien veel mensen op tegen de vele ongemakken die gepaard met het plannen en uitvoeren van energierenovatiewerken. Ook is er vaak een manifest gebrek aan kennis en interesse in energiebesparing. Energieverbruik is geen doel op zich, maar een middel om andere doelen te bereiken (samen televisie kijken, haar drogen, het huis gezellig te verlichten, ...). Het is dus een neveneffect van wat we belangrijk vinden. Bovendien blijven zowel de kosten van energieverspilling (bv. voorschotten op de energiefacturen die maandelijks tot jaarlijks via domiciliering automatisch worden betaald), als de opbrengsten van de investeringen onzichtbaar (bv. in vergelijking met een nieuwe keuken).

393

²² SERV, 2015, 2016b